

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра ветеринарної гігієни імені професора А.К. Скороходька

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету ветеринарної медицини
Микола ЦВІЛХОВСЬКИЙ
« 15 » 05 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри ветеринарної гігієни
імені професора А.К. Скороходька
протокол № 9 від 11 квітня 2023 р.

Завідувач кафедри
Марія КУЧЕРУК

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Ветеринарна медицина»

Гарант ОП

Наталія ГРУШАНСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГІГІЄНА УТРИМАННЯ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

Спеціальність 211 – «Ветеринарна медицина»

Освітня програма «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробник: Димко Р.О., к. вет. н., старший викладач

Київ – 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Гігієна утримання великої рогатої худоби

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Галузь знань	21 – «Ветеринарна медицина»	
Напрямок підготовки		
Спеціальність	211 «Ветеринарна медицина»	
Освітній ступінь	Магістр	
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4,0	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>Іспит</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	6	
Семестр	12	
Лекційні заняття	15 год.	
Практичні, семінарські заняття	15 год.	год.
Лабораторні заняття		год.
Самостійна робота	90 год.	год.
Індивідуальні завдання		год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2 год.	год.

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни: набуття студентами теоретичних знань та практичних навичок з особливостей гігієни утримання та догляду за великою рогатою худобою.

Основні завдання навчальної дисципліни «Гігієна утримання великої рогатої худоби» – вивчення біологічних особливостей, етологічних потреб тварин, впливу факторів зовнішнього середовища на організм тварин, вивчення санітарно-гігієнічних нормативів утримання та годівлі, виконання повсякденних гігієнічних процедур та надання невідкладної ветеринарної допомоги великій рогатій худобі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- Вимоги законодавства, що регулює основні правила утримання великої рогатої худоби, як в домашніх умовах, так і на виробництві;
- Методи оцінки благополуччя тварин, законодавчі акти, що регламентують, належну поведінку з великою рогатою худобою;
- Принципи та вимоги до промислового розведення тварин та їх використання за різними напрямками.

вміти:

- застосовувати на практиці у разі необхідності знання з курсу «Гігієна утримання великої рогатої худоби»;
- організувати процес вирощування і утримання тварин;
- оцінювати благополуччя тварин, пояснювати концепцію благополуччя тварин та відповідні зобов'язання, що накладаються на власника, осіб, що обслуговують тварин, лікаря ветеринарної медицини та інших осіб, що працюють з великою рогатою худобою;
- вживати заходів для запобігання жорстокого ставлення до тварин, профілактики захворювань, уникнення страждань тварин, а також страху чи стресу;
- дотримуватись правил годівлі тварин відповідно до їх статево-вікової групи, віку, фізіологічного стану тощо;
- планувати заходи щодо розведення тварин.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК 10. Здатність розробляти стратегії безпечного, санітарно обумовленого утримання тварин.

ФК 16. Здатність оберігати довкілля від забруднення відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення.

3. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ ПОВНОГО ТЕРМІНУ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
	о	л	п	лаб	інд	с.р.	о	л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Гігієнічні вимоги до утримання великої рогатої худоби (частина 1)														
Тема 1. Системи і способи утримання великої рогатої худоби.		14	1	1			12							
Тема 2. Вимоги до планування території і конструктивних рішень тваринницьких приміщень для утримання ВРХ.		16	2	2			12							
Тема 3. Гігієна утримання лактуючих корів. Доїння, зберігання та транспортування молока коров'ячого. Вплив годівлі на якість молока коров'ячого.		17	2	2			13							
Тема 4. Гігієна утримання бугаїв-плідників.		17	2	2			13							

Разом за змістовим модулем 1		64	7	7			50						
Змістовий модуль 2. Гігієнічні вимоги до утримання великої рогатої худоби (частина 2)													
Тема 5. Гігієна утримання сухостійних корів. Гігієна отелення і пологового відділення.		14	2	2			10						
Тема 6. Гігієна вирощування телят.		14	2	2			10						
Тема 7. Гігієна вирощування ремонтного молодняку ВРХ.		14	2	2			10						
Тема 8. Гігієна відгодівлі ВРХ та виробництва яловичини.		14	2	2			10						
Разом за змістовим модулем 2		56	8	8			40						
Усього годин	120		15	15			90						
Курсовий проект (робота) з _____ _____ (якщо є в робочому навчальному плані)													
Усього годин	120		15	15			90						

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Системи і способи утримання великої рогатої худоби.	1
2	Вимоги до планування території і конструктивних рішень тваринницьких приміщень для утримання ВРХ.	2
3	Гігієна утримання лактуючих корів. Доїння, зберігання та транспортування молока коров'ячого. Вплив годівлі на якість молока коров'ячого.	2
4	Гігієна утримання бугаїв-плідників.	2

5	Гігієна утримання сухостійних корів. Гігієна отелення і пологового відділення.	2
6	Гігієна вирощування телят.	2
7	Гігієна вирощування ремонтного молодняка ВРХ.	2
8	Гігієна відгодівлі ВРХ та виробництва яловичини.	2
	Всього	15

5. ЗРАЗКИ КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ, ТЕСТІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗАСВОЄННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТАМИ

Модуль 1	
<p>1. Клімат – це:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Атмосферний тиск на певній території. 2. Закономірна послідовність атмосферних явищ, які складаються в даній місцевості внаслідок багаторічних повторень дії сонячної радіації, ґрунту, вітрів. 3. Напрямок руху вітрів за сезонами року. 4. Радіоактивне випромінювання навколишнього середовища. 	<p>2. Назвіть прилади для визначення температури повітря.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Термометр 2. Термопара 3. Барометр 4. Кататермометр 5. Люксметр
<p>3. Що належить до гігromетричних величин?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Точка роси 2. КПО 3. Максимальна вологість 4. Барометричний тиск 5. Дефіцит насичення 	<p>4. Відносна вологість повітря – це:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Відношення тиску до температури повітря. 2. Відношення абсолютної вологості до максимальної, виражено у %. 3. Різниця між максимальною та абсолютною вологістю, виражена у %. 4. Це дефіцит насичення.
<p>5. Причини виникнення руху повітря в атмосфері:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сонячна радіація. 2. Різниця тисків повітряних шарів атмосфери. 3. Сила при тяжіння місяця. 4. Різниця температури повітряних шарів атмосфери. 	<p>6. Значення руху повітря в тваринницьких приміщеннях.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Видалення надлишку шкідливих газів. 2. Видалення надлишку пилу і мікроорганізмів. 3. Зниження шуму. 4. Підвищення вмісту азоту в повітрі.

<p>7. В яких одиницях визначають барометричний тиск?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. м/с 2. г/м³ 3. мм рт.ст. 4. Па 5. мг/л 6. Бар 	<p>8. Прилади для визначення атмосферного тиску:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гігрометр. 2. Барометр. 3. Анемометр. 4. Термометр. 5. Люксметр.
<p>9. Назвіть фактори, які зумовлюють рух повітря в тваринницькому приміщенні.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мікробна забрудненість повітря 2. Робота вентиляційної системи 3. Наявність пилу в повітрі 4. Нещільності огорожуючих конструкцій 5. Освітленість приміщення 	<p>10. Який поглинаючий розчин використовують при визначенні CO₂ у повітрі приміщень?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Na₂CO₃ 2. Йоду 3. Ba(OH)₂ 4. H₂SO₄ 5. MgO

Варіант 1

Модуль 2

<p>1. Назвіть фактори, що впливають на природну освітленість тваринницьких приміщень.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розмір вікон 2. Жива маса тварин 3. Санітарний стан підлоги 4. Розміщення приміщення за сторонами світу 5. Запиленість повітря приміщення 	<p>2. Кут падіння показує:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Відстань до найближчого об'єкту, який затіняє вікно. 2. Кут під яким сонячне світло падає на підлогу в приміщенні. 3. Кут під яким сонячне світло відбивається від освітлювальної поверхні. 4. Кут під яким сонячне світло безперешкодно падає на підлогу приміщення.
<p>3. Кут отвору показує:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Відстань до найближчого об'єкту, який затіняє вікно. 2. Кут під яким сонячне світло падає на підлогу в приміщенні. 3. Кут під яким сонячне світло відбивається від освітлювальної поверхні. 4. Кут під яким сонячне світло безперешкодно падає на підлогу приміщення. 	<p>4. Світловий коефіцієнт визначається як:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Відношення площі вікон до площі стін 2. Різниця між площею підлоги і площею вікон 3. Відношення загальної площі світлових прорізів до площі підлоги. 4. Відношення освітленості в приміщенні до освітленості під відкритим небом виражене у %.

<p>5. Коефіцієнт природного освітлення визначається як:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Відношення площі вікон до площі стін 2. Різниця між площею підлоги і площею вікон 3. Відношення загальної площі світлових прорізів до площі підлоги. 4. Відношення освітленості в приміщенні до освітленості під відкритим небом виражене у %. 	<p>6. Назвіть методи нормування природної освітленості в приміщеннях для тварин:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Психрометричний 2. Коніметричний 3. Гравіметричний 4. Світлотехнічний 5. Геометричний 6. Алгебраїчний
<p>7. Прилади для визначення освітленості в приміщенні:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рулетка 2. Люксметр 3. Психрометр 4. Тахометр 	<p>8. Назвіть види освітленості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Периферійна 2. Штучна 3. Природна 4. Централізована
<p>9. Що враховують при виборі місця для побудови тваринницького об'єкту?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рельєф місцевості 2. Продуктивність тварин 3. Епізоотичний стан ґрунту 4. Наявність джерела водопостачання 5. Тип годівлі тварин 	<p>10. Вентиляція – це:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Різниця між теплом, що надходить та видається з приміщення. 2. Обмін між повітрям приміщення та зовнішнього середовища. 3. Теплообмін

<p align="center">НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ</p>			
<p>ОС «Магістр» Спеціальність «Ветеринарна медицина»</p>	<p align="center">Кафедра ветеринарної гігієни імені професора А.К. Скороходька 2023-2024 навч. рік</p>	<p align="center">ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 З дисципліни «Гігієна утримання великої рогатої худоби»</p>	<p align="center">ЗАТВЕРДЖУЮ Зав. кафедри <hr/>Кучерук М.Д. 15 травня 2023 р.</p>

Екзаменаційні запитання

1. Санітарно-гігієнічні заходи спрямовані на покращення умов утримання великої рогатої худоби.

2. Гігієна утримання бугаїв-плідників.

Тестові завдання

1. Дезінфекція – це ... (дайте визначення).
2. Барометричний тиск визначають у ... (назвіть одиниці).
3. Назвіть гази, які входять до складу повітря.
4. Що таке світловий коефіцієнт ? Наведіть формулу його розрахунку.
5. За якими показниками оцінюють санітарний стан ґрунту?
6. Натуру зерна визначають за допомогою ... (вказіть прилад).
7. Назвіть органолептичні показники води.
8. Що таке тепловий баланс тваринницького приміщення ?
9. Поясніть термін «все зайнято – все вільно».
10. Тепловий стрес у лактуючих корів характеризують за ... (вказіть основні клінічні ознаки).

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції, практичні заняття з використанням розрахунково-аналітичних завдань. Годин у тиждень – 2, тижнів на вивчення – 15.

7. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

- поточний (опитування, тестування);
- підсумковий – іспит (письмовий).

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки в НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 01.05.2023 р. № 404).

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи $R_{НР}$	Рейтинг з додаткової роботи $R_{ДР}$	Рейтинг штрафний $R_{ШТР}$	Підсумкова атестація (іспит)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

Примітки. 1. Відповідно до «Положення про кредитно-модульну систему навчання в НУБіП України», затвердженого ректором університету 03.04.2009 р., рейтинг студента з навчальної роботи $R_{НР}$ стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R_{(1)ЗМ} \cdot K_{(1)ЗМ} + \dots + R_{(n)ЗМ} \cdot K_{(n)ЗМ})}{K_{Дис}} + R_{ДР} - R_{ШТР},$$

де $R_{(1)ЗМ}, \dots, R_{(n)ЗМ}$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K_{(1)ЗМ}, \dots, K_{(n)ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{Дис} = K_{(1)ЗМ} + \dots + K_{(n)ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі; $R_{ДР}$ – рейтинг з додаткової роботи; $R_{ШТР}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K_{(1)ЗМ} = \dots = K_{(n)ЗМ}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R_{(1)ЗМ} + \dots + R_{(n)ЗМ})}{n} + R_{ДР} - R_{ШТР}.$$

Рейтинг з додаткової роботи $R_{ДР}$ додається до $R_{НР}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{ШТР}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{НР}$. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

2. Згідно із зазначеним Положенням **підготовка і захист курсового проекту (роботи)** оцінюється за 100 бальною шкалою і далі переводиться в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Гігієна тварин /М.В.Демчук, М.В.Чорний, М.П.Високос, Я.С.Павлюк – К.:Урожай – 1996. – 384
2. Гігієна тварин: Практикум /М.В. Демчук, Й.А. Андрусин, Є.С Гаврилець, Я.С.Павлюк – К.: Сільгоспосвіта, - 1994. – 326 с.
3. Системи утримання тварин. Навчальний посібник / Захаренко М.О., Поляковський В.М., Шевченко Л.В., Михальська В.М., Малюга Л.В., Засекін Д.А., Соломон В.В. Київ. Видавництво «Центр учбової літератури». 2016. – 424 с.
4. Спеціальна гігієна тварин. Навчальний посібник / Поляковський В.М., Чепіль Л.В. Київ. ТОВ «Центр поліграфії» КОМПРИНТ». 2017. – 568 с.

Додаткові

1. Відомчі норми технологічного проектування. ВНТП – АПК 01.05. Скотарські підприємства. Мінагрополітики України, К.: – 2005.- 96 с. ВНТП-АПК-01.05.
2. Абрамов С.С. Профілактика незаразних захворювань молодняку. – М.: Агропромиздат, – 1990. – 175с.
3. Головач В.М. Стреси сільськогосподарських тварин і птиці. – К.: Урожай, 1990.-140с.
4. Єфимов А.І. Чи можна виростити теля здоровим. Збірник ІНТУ. – Рівне ЦНТУ. – 1990. – С 7 –13.
5. Науково-практичні рекомендації по профілактиці порушень метаболічного статусу в організмі корів та лікування неонатальних діарей у телят. К.: Науковий світ, 2001. – 12 с.

6. Методичні вказівки з вивчення курсу “Гігієна сільськогосподарських тварин. Розділ : гігієна великої рогатої худоби”. Спеціальність 7.130201 – “Ветеринарна медицина” / М.О.Захаренко, Л.В.Совенко, В.М.Поляковський, Л.В.Шевченко. - К.: Видавничий центр НАУ, 2001.

Інформаційні веб-ресурси

1. <http://agro-business.com.ua/tvarynnytstvo-ta-veterynariya/item/8023-osoblyvosti-riznykh-system-utrymannia-vrkh-bezpryviazne-utrymannia.html>
2. <https://agrotimes.ua/tvarinnitstvo/kontrol-gigiyeny-doyinnya-dopomagaye-u-borotbi-z-mastytom-koriv/>
3. <https://agroexpert.ua/hihiiena-ta-zdorov-ia-vym-ia-u-koriv/>
4. <http://milkua.info/uk/post/utrimanna-telat-vzimku-gigiena-primisenna>